

אוכל נפש ומכשירי אוכל נפש ועוד עניני יו"ט - שיעור 428

I. החילוק בין אוכל נפש למכשירי אוכל נפש הוא דאוכל נפש הוא עושה מלאכה בגוף האוכל כגון טוחן, בורר, בישול, לש, ושוחט משא"כ מכשירי אוכל נפש דאינו עושה מלאכה בגוף המאכל אלא בדבר אחר כגון תיקון בשפוד, ובסכין, ובתנור, או מוציא אש ובמכשירי אוכל נפש דעת הרבנן (צ"ה כ"ח:) דאסור מן התורה דדרשינן "הוא" ולא מכשיריו ודעת רבי יהודה דמכשירין דאי אפשר לעשותם מעיו"ט הוי דחוייה ומותר אבל אם אפשר לעשותם אינם דחוייה ואסורים מן התורה ד"לכם" לכל צרכיהם מותר רק אם א"א לעשותם מעיו"ט ואם אפשר דרשינן "הוא" ולא מכשירין ופסקינן כרבי יהודה אבל אין מורין כן לרבים (שו"ע תנ"ס ותק"ט ט"ז)

II. לפתוח קענס ותיבות ושק נייר ביו"ט - עיין באג"מ (ה - קכ"ז צ"סופו) שהם כמלאכה בהאוכלין גופא כמו שסובר השו"ע (שי"ד - ה) בחותלות דנחשבו כקליפת אגוזים והשבירה ודאי הוא שינוי אף להרמ"א (תנ"ס - ה) אבל למעשה דינו כמכשירין ואין להתיר באפשר מעיו"ט אלא באי אפשר ובדבר שמדינא מותרין לכו"ע יכול להורות כן לרבים וגם בדברים שטבען להתקלקל כשיעשו אותם בערב יו"ט מותר להורות כן לרבים ולכן בקבוק סודה וכדומה שיתקלקלו מותר לפותחה ביו"ט וע"ע בשש"כ (ט - ה"ט ד) דאם אפשר לפתוח הקופסה ע"י קלקול אינו מותר לעשות כלי ביו"ט דלדעת החזו"א אין זה שייך למכשירי אוכל נפש (בשם הרשז"א) ועיין בשו"ע (תק"ט - ו) דאין נוקבין נקב חדש ביו"ט אבל כדאי אפשר מותר (מ"ב ע"ט)

III. אין להתיר כיוור שנסתם ביו"ט דהוי מכשירי דמכשירי ורק ע"י א"י במקום צורך גדול אפשר להתיר ועיין באג"מ (ד - מ - ט)

IV. אסור לבשל פירות יבשים ביו"ט וכל דבר אחר כשהוא ידוע שהמבושלים מעיו"ט טובים הם יותר לאכלה אח"כ ביו"ט דיש מחמירין אפילו באוכל נפש עצמו כל שאינו מפיג טעם כלל (רמ"א תנ"ס - ה) ודלא כהשו"ע (ע"ט) מיהו אם לא עשאו מעיו"ט ויש בו צורך מותר כשינוי

V. הוצאת טבעת עם מפתחות ביו"ט כשצריך רק למקצתם - עיין באג"מ (ה - ל"ה) דאסור ולא דמי לסיגריות ותיבת נייר לקנח דשם כל אחד מהם הוא ראוי לו בהזמן שלא יהיה בביתו ושייך לו כולהו משא"כ במפתחות מוציא דבר שלא שייך לו כלל ואף מטעם אגד כלי לא שייך להתיר וע"ע בספר מחנה ישראל להחפץ חיים (ז - ג - ג) והשו"ת הר צבי (ה - קט"ז) ושו"ת מנחת יצחק (ח - ב) שמקילין ואיברא דעת האור שמח (ש"ת - י"ח) דלא שייך ההיתר דריבוי בשיעורים אלא בבישול וכדומה שהאדם גורם המלאכה ע"י הנחת הקדירה על האש משא"כ הוצאה וכדומה שהאדם פועל בעצמו כל רגע

VI. אסור לקלוף ירקות ביו"ט באופן שיש איסור בורר בשבת וכן בקניידלאך ובבליינצעס שצריך לטרוח כל אחד ואחד בפני עצמו אם צריך ההיתר דמרבה בשיעורים דההיתר דריבוי בשיעורים הוא צריך להיות בבת אחת וטורח אחת (מ"ב תק"ג - ט"ז) ולא דמי לבישול בשר דמותר אף להוסיף אח"כ דמשביח התכשיל

VII. מי שיש לו ממחטה בכיסו יבדוק את שאר בגדיו כי לפעמים יש בהם עוד ממחטה והוא מוציאה שלא לצורך כלל (שש"כ י"ט - ה"ט ז) ויזהר לבדוק בעגלה של תינוקות שלא יהיה בו דבר שלא יצרך כלל להוציאו

VIII. מזמנים עכו"ם בשבת ואין מזמנים ביו"ט (אבל על עבדו ושפחתו אין בהם גזירה) ועיין בשו"ע (תק"ז - ה) אמנם יו"ט שחל בשבת מותר וה"ה לענין מוקצה דנולד מותר ביו"ט שחל בשבת וכן כתב השו"ת רב פעלים (ה - ב) דלא פלוג מכל השבתות והביא ראייה מהר"ן (צמג"ה) דטעם למה מילה דוחה שבת ולא גזרו שמא יעבירונו ד' אמות ברה"ר שרק הוא טריד והקשה ממילה בערב פסח שחל בשבת דלא תדחה המילה משום דהכל טריד ותירץ דלא פלוג מכל השבתות וה"ה בנ"ד ובמוקצה דלא פלוג מכל השבתות וע"ע

באור שמח (3 - ט) ועיין בשש"כ (כ"ח - הערה כ"ז) שכ"כ הגרשז"א דדינו כשבת ודלא כהאלף לך שלמה ודלא כהאור שמח ודלא כהאג"מ (פלטולי שנת דף 218) דדינו כיו"ט

IX. תפוחי אדמה אף בשעה האחרונה של יו"ט שכבר אסור לבשלם כיון שא"א ליהנות מהם בו ביום מ"מ אינם מוקצה דאם הם מוקצה א"כ נתת דבריך לשיעורין בין מקומות שיכולים לבשל מהר ובין שאר מקומות ולא שמענו מי שאסר (שש"כ הערה י"ז)

X. עיתון של נכרי שמנוי לשבת יש לאסור שנעשה מלאכת הוצאה בשבילו אמנם אולי ביו"ט אין לאסור שהמרכה בהדפסה ליהודים חשיב רק כגרמא ועוד כל דפריש מרובא פריש ועוד שמדפיסים עיתונים הרבה יותר מהכמות הדרושה וכיום טוב אין איסור הוצאה אם בא מבתוך התחום וטוב להתמיר

XI. חיוב הדלקת נרות בערב שבת וביו"ט שאור החשמל שבחדר מאיר כאור החמה

(א) **עיין באג"מ (ה - כ - ל)** שאולי שייך לחייבה בשביל שמא נתקלקלה מכונה הגדולה (Con Edison generator) ואף שאינו מצוי כלל אמנם ביום טוב שחל בע"ש או במוצ"ש יש עוד חשש על עצם הדלקה שאינה צריכה האורה היתירה כלל ומוכרחין לומר דבשביל כבוד השבת או יום טוב הוא כצורך גדול כמו האכילה

(ב) **עיין בשש"כ (3 - מ"ג - ל"ד הערה קט"ח)** דמן הראוי שהאשה תדליקה נרות השבת ורק אח"כ ידליק אחד מבני הבית את מנורות החשמל או שיכוין את שעון השבת שידליק אור החשמל אחר ההדלקה או שהאשה תדליקה את אור החשמל לכבוד שבת לפני הדלקת הנרות ותכוין בכרכתה גם על אור זה וכתב בשם הגרש"ז אויערבך דביו"ט שחל בע"ש או במוצ"ש"ק והחשמל כבר נדלק ע"י השעון אפשר שיכול לברך משום שההדלקה נעשה כמנהג חשוב להוסיף נרות לשם מצוה

(ג) **ועיין בשו"ת אז נדברו (ה - ט"ט - ט)** דנכון שקודם שתדליק הנרות תדליק הנר החשמל כדי שתעלה הברכה לשתייהן

XII. Removal of disposable candle holders

לכאורה הם נחשבים בסיס מבין השמשות של ערב שבת אבל יש אומרים מיגו דספק יום שעבר אין אומרים מיגו דאיתקצאי (עיין בשש"כ כ"ז - הערה 3) אמנם יש שעוה בהכוס נייר ודינו כמוקצה אבל לכאורה דינו כשעוה הסותם בשפופרת ויכול לסלקו בטלטול מן הצד כנ"ל ועוד הגרע"א (סוף סימן ת"ק על דברי הט"ז) כתב דטלטול מוקצה לצורך אוכל נפש מותר אמנם בספר הלכות המועדים (ז - הערה 10) כתב דהדלקת נרות יו"ט במקום שדולק אור חשמל אין חשוב אור הנחוץ כאוכל נפש אלא הדלקה לכבוד לבד וכ"כ הפמ"ג (ה"ח - סימן תק"ט - סקט"ז) ובשש"כ (כ"ח - הערה ו) כתב דמותר לטלטל מוקצה להנאת חימום או להנאת לבישה ולא דוקא אוכל נפש (בשם הגרש"ז)

XIII. Using floating wicks

יש אומרים שאסור להכניס הפתילות צפות העשוין לשימוש חד פעמי בפקק שהרי זה תיקון מנא (הלכות המועדים י"ג - י"ח) ולא דמי לכוס של פרקים ומטה של פרקים דאם דרכה להיות רפויה מותר לכתחלה ודומה לנתנית מוכין בתחלה בכסת (ש"מ - ה) דיש חיוב חטאת או לענין רצועה חדשה במנעל ישן דאסור להכניסה בשבת (ש"ז - סק"ח) וה"ה בנידון דידן דאסור משום שאין שום תשמיש בהחפץ קודם חיבורו משא"כ במטה של פרקים וכוס של פרקים שיש תשמיש ע"י הדחק ויש מתירים פתיל צף שעשוי לשימוש חד פעמי ומ"מ לכתחלה נכון להכינו מעיר"ט או בנידון דידן מערב שבת ועיין בשו"ת ציץ אליעזר (ט"ו - ז) ושו"ת מנחת יצחק (ח - כ"ז) אודות חיבור חלקי המזרק לזרוק לחולה בשבת וכתבו שיש להתיר והביאו ראיה להיתרא עפ"י יומא (דף ס"ז) דתיקנו חז"ל שיקשור בין השני קרניו של השעיר המשתלח ואף שקשר זה אינו עשוי להתירו לעולם דכיון שהקשר או החיבור הוא לפי שעה ועיין בפסקי תשובות (סימן תק"ז - הערה 84) ועיין בשש"כ (ג - ל"ג - הערה מ"ג) שהביא כמה ראיות להקל